

#36 – april 2022

Tänk globalt – agera lokalt!
tidningenglobal.se

TIDNINGEN

Global

Kvinnlig könsstämpning varken kultur eller religion | GLOBAL GRANSKAR

Stympad för livet

GLOBAL GRANSKAR Centralasiens nomader - överlevnad mot alla odds • Politisk kris i Haiti

ESSÄ Rysk protest mot krig **NYHETER** Kunglig glans över våldtaget land • "Ukraina slåss för hela Europa" • "En militarismens triumf" **GLOBAL AVSLÖJAR** Blodspengar i Första AP-fonden

ÅTERBLICK Brotten mot internationell rätt **RESAN** Jorden runt med Torbjørn C Pedersen

Enligt Unicef utförs köns-
stympling oftast på flickor
mellan fyra och 14 år, men
även spädbarn stympas.

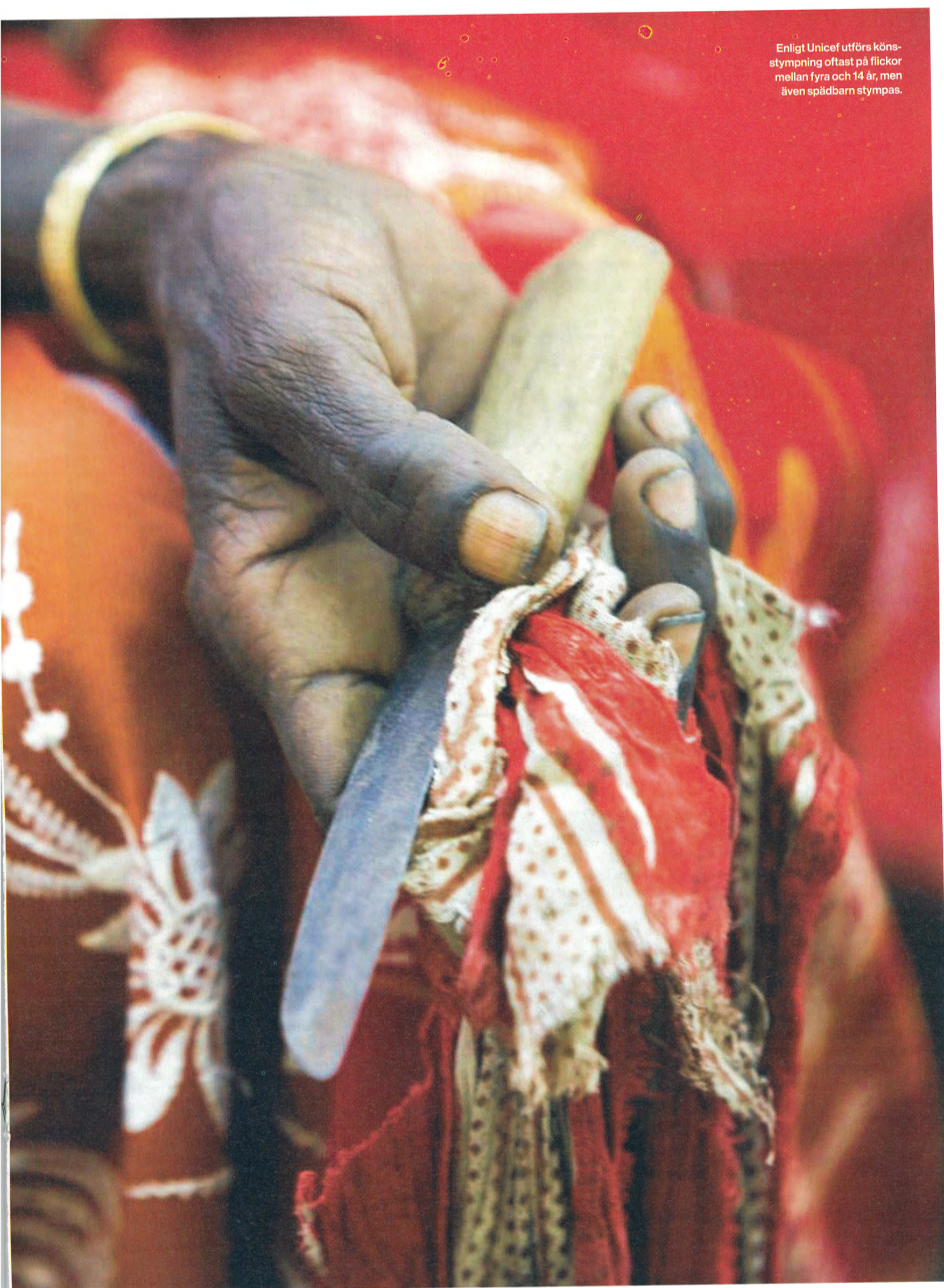

Foto: Kate Holt/Unicef

Ifrah Ahmed vill förändra mödrars synsätt på kvinnlig könsstympning - så att det som gjordes mot dem inte också ska göras mot deras döttrar. Hon jobbar för att könsstympning ska upphöra senast år 2030 och manar till religiöst, medicinskt och internationellt ledarskap.

Traditionen som stympar flickor för livet

Foto: David Muthua/UN

Ar ut och år in dör flickor av kvinnlig könstympning. Av infektioner från orena redskap eller av blodförlust. En av dessa var den tioåriga somaliska flickan Deeqa Dahir Nur som förblödde efter könstympning 2018. Hon tvingades genomgå den värsta formen av könstympning, så kallad infibulation, då

REPORTAGE

Text: Bella Franck

blygdläppar och klitoris skärs bort och underlivet sys igen med endast en liten öppning kvar för urin och mens att komma ut. För att sårerna ska läka binds flickornas ben ihop. Ibland i ett par veckor, men ibland så länge som i 40 dagar.

När Deeqa Dahir Nur förlorade stora mängder blod förde hennes föräldrar henne till sjukhus, där hon föll i koma och avled. Deeqa Dahir Nurs öde är långt ifrån unikt, men i hennes fall skedde något ovanligt - den blev

en stor nyhet i somalisk och internationell media. Ett av skälen till det var att Ifrah Ahmed gjorde en kort film om vad som hänt henne.

Filmen sågs av drygt tio miljoner somalier runt om i landet, och av ytterligare flera miljoner somalier runt om i världen:

- Det enda budskapet jag vill sända till det somaliska folket är - hur många ska behöva dö som Deeqa? undrade Ifrah Ahmed och fortsatte:

- Hur många flickor kan vi rädda eller undsätta om vi alla säger ifrån om den här onda handlingen?

Allt fler stympas

Omkring fyra miljoner flickor beräknades 2021 befinna sig i riskzonen att utsättas för en av fyra olika former av könstympning där infibulation är den allvarligaste och vanligaste i Somalia.

Könstympning innebär både ett intensivt lidande på kort sikt men ger också ofta livslånga symtom

Foto: Sean Breithaupt/UNHCR

▲ Safiya Abukar Ali informerar om kvinnlig könstympning på lägret Walalah Biylooley i Somalia. Ali arbetar för organisationen Somalia Women's Development Council för ett slut på kvinnlig könstympning i landeta.

▼ Ifrah Ahmed vill förändra mammors synsätt på kvinnlig könstympning - så att det som gjordes mot dem inte också ska göras mot deras döttrar.

som upprepade infektioner, smärta vid toalettbesök och allvarliga problem vid barnafödande.

Att få ett slut på all kvinnlig könstympning - det vill säga allt som involverar ändringen av eller skadandet av det kvinnliga könsorganet av icke-medicinska skäl - ingår i FN:s globala mål nummer 5 och det är också Ifrah Ahmeds mål. Men i och med covid-19-pandemin har antalet flickor som stympats ökat i Somalia, ett land där siffror från Unicef visar att könstympningen är i det "närmaste universell" - 98 procent av flickor och kvinnor i åldern 15-49 beräknas vara könstympade.

- Under pandemin har de yngsta barnen hållits hemma och det har inneburit att fler har stympats, säger Ifrah Ahmed som är grundare av Ifrah Foundation, en irländsk-somalisk organisation som jobbar tillsammans med FN-organ som UNFPA och UN Women.

Hon är också rådgivare till den

forts nästa uppslag →

► Under pandemin har de yngsta barnen hållits hemma och det har inneburit att fler har stympats.

Foto: David Mutua/UN

◀ Somaliska Ifrah Abdulle utsattes för könsstymning när hon var åtta år och drabbades av en infektion.

Foto: David Mutua/UN

Fadumo bor i flyktinglägret i Walala Biylooley. Efter att själv ha blivit könsstympad lovade hon sig själv att aldrig utsätta sina barn för samma sak.

► De försökte få mig att skämmas och menade att jag inte bryr mig om mitt folk. Att det inte är bra för en kvinna att tala om klitoris offentligt.

Foto: Joshua Bessix/AP/TT

Foto: The Irish Labour Party

Foto: David Murtua/AUN IST photo

▲ Könstympling görs ofta utan bedövning och inte sällan med ett rakblad eller en smutsig kniv.

▲▲ Ifrah Ahmed bjöds in av Irlands president Michael D Higgins (th) när han skrev under lagen om ett förbud mot könstympling i Irland. Det afrikanska porträttet på bilden auktionerades senare ut och pengarna skickades till Somalia.

▲▲▲ Ifrah Abdulle med dottern Nasri.

somaliska regeringen, ett arbete som dock har försvårats under den senaste tiden då landet befinner sig i politisk kris.

Ifrah Ahmed är känd världen över för sitt arbete mot kvinnlig könstympling. Hennes egen resa till att ifrågasätta könstympling och därefter ta steget till att tala offentligt om vad könstympling innebär för den enskilda flickan och samhället i stort inleddes kort efter att hon flydde ett krigshärjat Somalia för Irland.

Som nyanländ ensamkommande barn blev Ifrah Ahmed ombedd att genomgå en gynekologisk undersökning. Hon talade ingen engelska, och var tvungen att kommunicera med hjälp av en manlig tolk om vad hon hade tvingats genomgå som barn.

- Jag skämdes, var rädd och det var svårt att prata med en man om underlivet, säger hon till Tidningen Global.

Det hon dittills hade accepterat som en del av hennes kultur började hon nu att ifrågasätta, göra efterforskningar kring och tala med andra flickor och kvinnor om. Hennes målsättning blev att ge en röst åt de röstlösa.

Möttes av dödshot

Hon vände sig till somaliska grupper i Irland liksom till irländska myndigheter och medier för att väcka frågan. Bland diasporan fanns de som starkt motsatte sig att hon talade offentligt om kvinnlig könstympling - hot och trakasserier kom inte bara från andra somalier utan också från olika grupper som utövar könstympling:

- Jag fick dödshot och möttes av backlash från olika grupper som utövar kvinnlig könstympling, de försökte få mig att skämmas och menade att jag inte bryr mig om mitt folk. Att det inte är bra för en kvinna att tala om klitoris offentligt.

- När jag fick dödshot försökte jag att dra mig undan men sedan tänkte jag - som flykting i Irland har jag rätt att uttala mig. Det var så jag blev känd, jag talade om frågan vid offentliga evenemang och irländsk media skrev om mig. Det skyddade mig.

Ifrah Ahmed var också pådrivan-

de i det som 2012 blev ett förbud mot kvinnlig könstympling i Irland, inklusive ett förbud att föra ut flickor för könstympling i andra länder. Ifrah Ahmed bjöds in till en ceremoni med den då relativt nyvalde presidenten Michael D Higgins när han skrev under lagen, den första han undertecknade som president.

Året därpå talade hon i EU-parlamentet och införde EU-kommissionen för att väcka frågan på EU-nivå. Efter att ha fått sitt irländska medborgarskap återvände hon till Somalia för att fortsätta sin livsuppgift:

- Det var 2014 och jag träffade landets regering, FN-organ och parlamentsledamöter. Vid ett möte med lokalsamhället blev jag tillsagd att jag skulle "åka tillbaka" - eftersom jag klädde mig lite mittemellan somaliskt och irländskt ansågs jag ha blivit västerländsk. Jag började klä mig mer somaliskt för att kunna ta mig an frågan på gräsrotsnivå, säger hon.

Vänder sig till mödrar

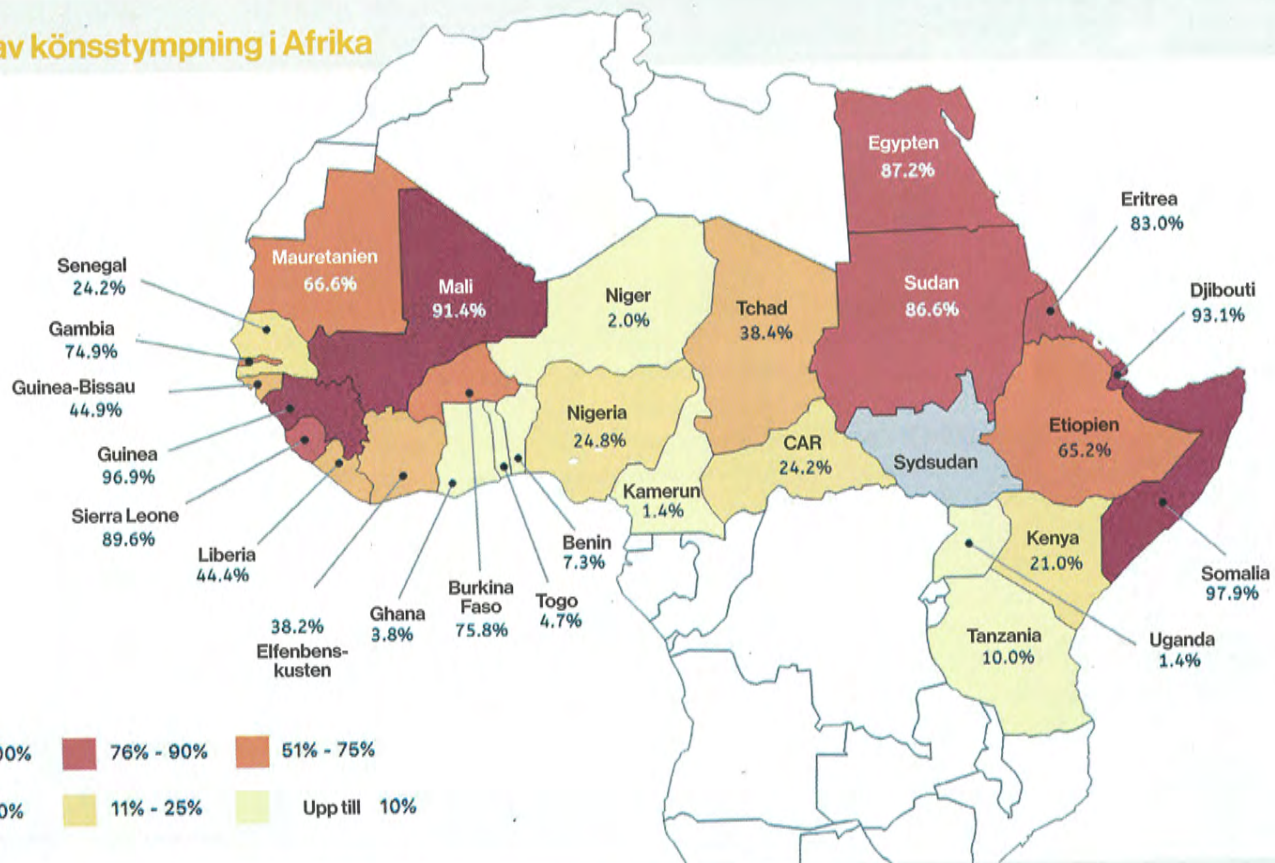
I flera år har hon haft en vision om att vända sig direkt till mödrar för att få dem att tänka om och bryta mönstret - att de kan sätta stopp för den allvarliga form av barnmisshandel och sexuella övergrepp som en könstympling innebär. I höstas blev den idén verklighet genom kampanjen Dear Daughter - "kära dotter". Ifrah Foundation och United Nations Population Fond (UNFPA) - vars fokus är sexuell och reproduktiv hälsa - samarbetar i kampanjen som inleddes på federal nivå, därefter har de bland annat varit i regionen Jubaland och ska sedan vidare till Galgaduud, Puntland och Somaliland.

- Hela idén är att göra Dear Daughter till en nationell kampanj där varje mamma ser skönheten i sin egen dotter istället för att tänka "Jag blev skuren, så jag kommer att skära", säger Ifrah Ahmed.

Det finns sedan några år tillbaka ett lagförslag om att förbjuda könstympling i Somalia som dock har fastnat i den parlamentariska pro-

forts nästa uppslag ►

Förekomst av könsstympning i Afrika

WHO har definierat fyra olika typer av könsstympning (2008):

Typ I

● Beteckningen "kvinnlig könsstympning" rymmer flera olika former av ingrepp. I vissa fall skärs delar av blygdläpparna eller klitoris bort. En annan variant är att klitoris prickas med ett vasst eller spetsigt föremål. Den grävsta formen av könsstympning är så kallad infibulation, vilket innebär att både klitoris och de inre och yttre blygdläpparna avlägsnas. Huden sys sedan ihop och kvar lämnas endast en millimeterstor öppning, där urin och menstruationsblod ska kunna passera

Typ II

● Infibulation orsakar de största besvären och farorna. Eftersom endast en liten öppning lämnas kan urin och menstruationsblod inte rinna ut ordentligt, vilket kan förorsaka infektioner i underlivet. Det kan även leda till att kvinnan får svårt att kontrollera urinflödet. Könsstympning medför ofta svåra förlossningar, med dödlig risk för både modern och barnet. Vid förlossning öppnas såret för att efter förlossningen sys ihop igen. Det innebär stora risker för infektioner.

Typ III

Typ I

Borttagande av förhuden runt klitoris och/eller del av eller hela klitoris.

Typ II

Delvis eller helt borttagande av klitoris samt partiellt eller totalt borttagande av de inre och yttre blygdläpparna.

Typ III

Typ III

Delvis eller fullständigt borttagande av yttre genitalia samt tillslutning/förstämning av vaginalöppningen (infibulation), med eller utan borttagande klitoris.

Typ IV

Oklassificerade stympningar, allt som inte inkluderas i grupp I-III. Alla andra skadliga ingrepp i de kvinnliga könsorganen av icke-medicinska skäl, till exempel prickning, piercing, sticka med vasst föremål och skrapning.

Foto: Jason Straziuso/TT/AP

cessen. Somalia har många krigsår bakom sig och förutom normer som kvinnlig könstympning tampas kvinnorrättsaktivister som Ifrah Ahmed också med frågor som tvångsäkten- skap och barnäktenskap och bristen på utbildning för många flickor.

Covid-19 - ett bakslag

Mycket arbete sker för att förändra det men covid-19-pandemin har inneburit bakslag på flera sätt, inte minst då världens fokus har skiftat till hur viruset ska hanteras och hur vaccin ska tas fram och distribueras.

- Vi har sett att kvinnors och flick-

ors rättigheter har glömts bort på global nivå, inte bara i Somalia utan även i Europa där genusbaserat våld och trakasserier har ökat, säger Ifrah Ahmed och beklagar att mycket av deras arbete i bland annat läger för internflyktingar har förlorat internationellt stöd under pandemin.

- Vi har varit i sådana läger och har tränat unga om frågor som genusbaserat våld men när all hjälp upphörde innebar det att våldet och kvinnlig könstympning ökade.

- Unga dör på grund av kvinnlig könstympning och det är något vi kan förhindra, något vi kan stoppa, men om världens ledare bara talar

▲ Tonårsflickor i Sheik Nur Primary School i Hargeisa i Somalia. Här hjälper FN:s barnorganisation Unicef till att finansiera en fritidsklubb vars ämne är diskussion om bruket av kvinnlig könstympning.

om covid-19 betyder det att den röst vi har byggt upp raseras. Det är viktigt att ledare ser att något har glömts bort och att vi behöver lyfta frågan, säger hon.

Här betonar Ifrah Ahmed också att biståndsgivare till Somalia, och andra länder där kvinnlig könstympning förekommer, har en viktig roll att spela. När Somalia får en ny regering på plats finns det stor möjlighet att påverka den att anta lagförslaget om förbud mot könstympning.

- En av biståndsgivarna till Somalia är Sverige och därför kan den svenska regeringen påverka - jag vill be svenskarna att mobilisera med den

I Kanada är kvinnlig könsstympning förbjudet sedan 1997 men ännu har ingen fällts för brottet och det saknas officiell statistik över hur många i landet som är överlevare av könsstympning. Journalisten och filmaren Giselle Portenier upprördes av hur lite kunskap som fanns kring frågan i Kanada.

”Klitoris ses som en orm, en insekt eller djävulen”

December är stympningssäsong i Tanzania. När skolorna stänger för lov är flickor i farozonen. Kvinnlig könsstympning förbjöds i Tanzania 1998 men i vissa lokalsamhällen i framför allt norra Tanzania är det fortfarande utbrett. När skollovet närmar sig startar förberedelserna för stympning av hundratals barn. Flickorna lockas med presenter och pengar, och traditionerna hänger tungt över dem. Om alla flickor och kvinnor i familjen eller släkten har könsstympats varför skulle inte det gälla även dem?

Men det finns motkrafter. Rhobi Samwelli som själv blev tvungen att genomgå kvinnlig könsstympning som trettonåring har sedan dess arbetat för att övergreppet ska upphöra. Hon har upprättat två hem för flickor som riskerar att utsättas. En del flyr hit själva, andra blir upphämtade på skolor när tiden för stympning närmar sig. Om hennes arbete och om flickorna som själva blir förkämpar mot kvinnlig könsstympning handlar Giselle Porteniers dokumentär *In The Name Of Your Daughter* från 2018.

- Det fredade boendet är en av våra strategier mot kvinnlig könsstympning. Här tar vi emot alla flickor, oavsett religion, säger Rhobi Samwelli i filmen.

Genom att samarbeta med polis informeras föräldrarna som planerar könsstympning för sina döttrar att barnen kommer att omhändertagas temporärt. Barnen kan när skolorna startar igen återförenas med sina familjer om detta anses säkert och om föräld-

rarna skriver under en garanti om att barnen inte kommer att stympas. Det fungerar inte alltid.

- Jag tar inte avstånd från dig mamma, bara skärandet, säger tolvåriga Rosie Makori och gråter när hon får träffa sin familj igen efter december månads slut.

”Saknade flickors röster”

Varken Rosie Makori eller Rhobi Samwelli litar på att mamman talar sanning när hon säger att hon inte kommer att låta stympa sin dotter och flickan får åka tillbaka till the Safe House. Men innan Rosie Makori kliver in i bilen säger hon till en annan flicka i samma ålder:

-Om du blir skuren så innebär det ett livslångt handikapp, de ger dig presenter men du kan dö, varnar hon.

Mänskliga rättigheter, och ett särskilt fokus på flickors och kvinnors rättigheter, har varit ett tema i Giselle Porteniers arbete under lång tid.

Hon hade länge velat berätta om kvinnlig könsstympning men först 2015 hittade hon rätt idé vilket resulterade i *In The Name Of Your Daughter*.

- Jag insåg att det som saknades var flickornas röster, flickorna som riskerar att utsättas och flickorna som när de utbildas om kvinnlig könsstympning inte vill genomgå det, säger Giselle Portenier via en Zoomlänk från Kanada.

Arbetet med dokumentären innebär en fördjupad kunskap om kvinnlig

forts nästa sida →

nästa somaliska administrationen så att vi får ett förbud mot kvinnlig könsstympning, säger hon.

Trots bakslagen under covid-19 har Ifrah Ahmed tillförsikt om att kvinnlig könsstympning kommer att få ett slut. Om religiösa ledare och läkarkåren tar sig an frågan, om media lyfter frågan och om diasporan driver på kan mycket hända på kort tid tror hon:

- Om alla som bryr sig om frågan går samman så kan vi sätta stopp för det. Jag är så hoppfull för jag har en dotter som är två år, och när hon fyller tio år 2030 vill jag fira det faktum att kvinnlig könsstympning fått ett slut i Somalia såväl som globalt. **Bella Frank**

Giselle Portenier är medgrundare till End FGM Canada.

Foto: DFID – UK Department for International Development

könstymning, liksom att det är mer utbredd än vad många känner till. Hon hänvisar till rapporten *Explore Female Genital Mutilation/Cutting: A Call For A Global Response* som räknar antalet länder där kvinnlig könstymning utförs till 90, långt fler än de omkring 30 länder som oftast brukar anges av FN-organ.

Enligt rapporten beror det på att tillgänglig data och statistik saknas från ett stort antal länder där det förekommer i någon utsträckning.

”Vår forskning har nu identifierat åtminstone 60 andra länder där kvinnlig könstymning praktiseras och dokumenteras antingen genom indirekta uppskattningar, småskaliga studier, anekdotiska bevis och medie-rapportering”, sammanfattar rapporten som organisationerna The End

▲ Den 6 februari är den internationella dagen mot kvinnlig könstymning. Här barn i Burkina Faso som deltagit i undervisning om vad kvinnlig könstymning innebär.

FGM European Network, US Network to End FGM/C och Equality Now står bakom. Rapporten pekar på att förutom i många länder i Afrika sker kvinnlig könstymning också i länder i Asien, Mellanöstern, Latinamerika, Europa och i USA.

- Det är en global fråga, säger Gisselle Portenier som för några år sedan grundade End FGM Canada tillsammans med tre andra kvinnor då de tyckte att frågan var mer eller mindre osynlig i landet och kunskapen kring könstymning var låg.

Miss Klitty gör entré

End FGM Canada arbetar för att stärka kunskapen kring och öka medvetandet om kvinnlig könstymning, få kanadensiska myndigheter att ta

frågan på allvar och att stärka stödet för de som genomgått könstymning liksom skydda flickor som riskerar att utsättas.

Inför årets internationella dag mot könstymning har End FGM Canada lanserat en helt ny kampanj i form av Miss Klitty. Miss Klitty är en vänlig, kaxig och självsäker karaktär som är löst baserad på medicinska illustrationer av en faktisk klitoris. Syftet med kampanjen - som består av flera tecknade bilder med information om vad kvinnlig könstymning innebär - är att avmystifiera klitoris.

Klitoris har i grupper och samhällen där kvinnlig könstymning utförs ofta en mycket negativ konnotation. Kvinnlig könstymning brukar delas upp i fyra olika kategorier: alla går ut på att skada klitoris på något sätt och

i tre av formerna skärs delar eller hela den yttre delen av klitoris bort.

- I länder där kvinnlig könsstympning utförs kan klitoris ses som en orm, något syndigt och skamligt, en insekt eller djävulen, och när man sätter sådana ord på klitoris, att den är ondskefull eller är en orm är steget att ta bort den inte så långt bort, säger Giselle Portenier.

Ett av citaten från Miss Klitty-kampanjen lyder: "Det är bara när vi kan prata om klitoris som vi kan börja prata om att rädda klitoris".

Det är taget direkt från Giselle Porteniers kollega och medordföranden för End FGM Canada, Maryan Sheikh Abdikadir. Hon är ursprungligen från Kenya och har själv överlevt könsstympning och jobbar med frågan i Kanada bland annat genom att sätta fokus på och uppvärdera klitoris.

- Hon inledde ett samtal om klitoris för ett år sedan och möttes först av mycket motstånd. Men hon har fortsatt att prata om "kintir" som är somaliska för klitoris och nu kallas hon Madam Kintir av folk i den kenyansk-somaliska diasporan, säger Giselle Portenier.

Förbjudet - men inga åtal

Mycket fokus ligger just nu på den internationella dagen mot kvinnlig könsstympning, men End FGM Canada har också påbörjat arbetet med det nya projekt Joining Hands som syftar till utbildad personal i olika sektorer som kan komma i kontakt med de som har genomgått kvinnlig könsstympning eller som möter flickor som befinner sig i riskzonen för att utsättas.

- Vi hoppas nå lärare, socialtjänst och vårdpersonal. Det är en interaktiv utbildning som kommer att finnas på nätet och vi hoppas att vi kommer att kunna nå tusentals personer på kort tid. Vi tror att det finns en stark efterfrågan på den här kunskapen för vi har många överlevare. Det saknas officiella siffror men vi uppskattar att vi har omkring 100 000 överlevare av kvinnlig könsstympning i Kanada, säger Giselle Portenier.

Hon hoppas att allt fler i Kanada - myndigheter, civilsamhällesorganisationer och allmänheten - ska börja ta frågan på allvar. Och att fler flickor skyddas. Men för att få ett verkligt ge-

► Miss Klitty är en vänlig, kaxig och självsäker karaktär som är löst baserad på medicinska illustrationer av en faktisk klitoris.

nombrott hoppas hon på att fler överlevare i Kanada ska låta sig inspireras av Maryan Sheikh Abdikadirs arbete:

- Vårt största utmaning är att vi har väldigt få överlevare som talar om det offentligt. Det är vår största utmaning, att engagera och stärka överlevare, säger Giselle Portenier.

"Var inte rädda"

I hennes dokumentärfilm *In The Name Of Your Daughter* är det just en överlevare - Rhobi Samwelli - som talar för flickorna som riskerar att möta samma öde som hon gjorde som trettonåring. Det är hennes förmåga att tala både med de unga flickorna om vad könsstympning egentligen innebär och med familjerna som gör att hundratals flickor räddas från stympning varje gång skolorna får lov.

En del av familjerna är motvilliga men många låter sig övertalas. Sedan 1996 har andelen flickor som könsstympas i Tanzania sjunkit från 18 till 10 procent. Allt fler fall rapporteras till polisen vilket WHO tillskriver kampanjer från aktivister och icke-statliga organisationer.

Rhobi Samwellis arbete räddar inte bara flickor från könsstympning utan

▼ I End FGM Canadas nya kampanj mot kvinnlig könsstympning står Miss Klitty i fokus. "Det är bara när vi kan prata om klitoris som vi kan börja prata om att rädda klitoris", säger Maryan Sheikh Abdikadir, som är medordföranden i organisationen och själv överlevt könsstympning.

Illustration: Sofia Gutierrez

skapar också nya förkämpar mot kvinnlig könsstympning.

Giselle Portenier avslutar filmen med att följa två av flickorna som inte kunde återvända till sina familjer, Rosie Makori och Neema Chacha, när de går till skolan i närheten av Safe House.

De berättar för skolflickorna där om kvinnlig könsstympning och om att de inte behöver gå med på det, att det finns en annan väg.

- Om någon i skolan hör att de ska bli skurna, snälla var modiga. Var inte rädda, dörrarna till Safe House står öppna. Gå dit och rädda er själva, säger tolvåriga Rosie Makori.

Bella Frank

Foto: DFID - UK Department for International Development

Den traditionella barnmorskan Awa förklarar vad könsstympning orsakar för problem när en kvinna ska föda: "Kvinnor som inte har skurits föder sina barn lättare, för dem som är skurna handlar det bara om tur."